

dr Dariusz Brązkiewicz

Wydział Nauk Ekonomicznych

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II

w Białej Podlaskiej

ORCID 0000-0002-5372-1210

MIGRACJA DO POLSKI W DRUGIEJ DEKADZIE XXI WIEKU – SKALA ZJAWISKA I ZAGROŻENIA

MIGRATION TO POLAND IN THE SECOND DECADE OF THE 21ST CENTURY – THE SCALE OF THE PHENOMENON AND THREATS

Streszczenie

W najnowszej historii Polski kryzys migracyjny w Europie w drugiej dekadzie XXI wieku stał się przedmiotem wielu burzliwych debat społecznych i politycznych zarówno w kraju jak i wewnątrz Unii Europejskiej. Wynika to z wielu zagrożeń, w tym terrorystycznych, społecznych, kulturowych, religijnych i ekonomicznych. W trwającym światowym procesie migracyjnym, to właśnie wydarzenia w międzynarodowym środowisku około europejskim drugiej dekady XXI wieku wywarły duże znaczenie na sytuacje kryzysowe wielu krajów Unii Europejskiej.

Proces migracyjny do Europy ma dwa kierunki. Pierwszy kierunek od południa i południowego wschodu wynika z przemian społeczno-politycznych okresu Arabskiej Wiosny 2011 roku. Główną spuścizną tych wydarzeń są trwające do dziś konflikty etniczno-polityczne w Libii oraz wojna domowa w Syrii. Drugi kierunek procesu migracyjnego to rosnąca liczba migrantów społeczno-ekonomicznych ze wschodniej Europy oraz Azji. I to właśnie z tych obszarów pochodzą migranci kierujący się do Polski. Mianownikiem tych dwóch nurtów migracyjnych jest fakt, że wielu migrantów jest wyznania muzułmańskiego, co w porównaniu z atakami radykalnych islamistów w Europie powoduje stan zagrożenia, również w Polsce.

Słowa kluczowe: ataki, debata, kryzys, proces, wydarzenia

Summary

In the recent Polish history, the migration crisis in Europe in the second decade of the 21st century has become the subject of many stormy social and political debates both in the country and within the European Union. This is due to many threats, including terrorism,

social, cultural, religious and economic. In the ongoing global migration process, it is the events in the international environment around Europe that have greatly influenced the crisis situations of many European Union countries.

The migration process to Europe has two directions. The first direction from the south and southeast is due to socio-political changes in the Arab Spring of 2011. The main legacy of these events are the ethno-political conflicts in Libya and the civil war in Syria that continues to this day. The second direction of the migration process is the growing number of socio-economic migrants from Eastern Europe and Asia. Immigrants heading to Poland come from these areas. The name of these two migration trends is the fact that many migrants are Muslim, which in comparison with the attacks of radical Islamists in Europe causes a state of threat, also in Poland.

Keywords: attacks, debate, crisis, trial, events

Wstęp

W najnowszej historii Polski kryzys migracyjny w Europie w drugiej dekadzie XXI wieku stał się przedmiotem wielu burzliwych debat społecznych i politycznych zarówno w kraju jak i wewnątrz Unii Europejskiej. Wynika to z wielu zagrożeń, w tym społecznych, kulturowych, religijnych, ekonomicznych i terrorystycznych. W trwającym światowym procesie migracyjnym, to właśnie wydarzenia w międzynarodowym środowisku około europejskim drugiej dekady XXI wieku wywarły duże znaczenie na sytuacje kryzysowe wielu krajów Unii Europejskiej.

Jednym z wydarzeń, które zelektryzowało świat w tym samym czasie było powstanie Państwa Islamskiego, które zostało zasilone dużą rzeszą zwolenników z całego świata. Radykaliści islamscy, głównie sunnici, przyjęli zasadę krwawego rozprawiania się z przeciwnikami oraz podporządkowywania sobie ludności na podbitych terenach Iraku i Syrii. Ten radykalizm skierowany był również w kraje Europejskie, głównie Europę Zachodnią. I to właśnie tam skala ataków była zdecydowanie największa, a prawdopodobieństwo, że sprawcy ataków dostają się wraz z imigrantami do poszczególnych krajów było bardzo wysokie. Tym samym problem migracji jest nie tylko wymiarem społeczno-ekonomicznym, ale też kwestią bezpieczeństwa obywateli tych krajów.

Zjawisko i przyczyny migracji drugiej dekady XXI wieku do Europy

Rozpatrując proces migracji należy pamiętać, że ze względu na swój charakter ma wymiar interdyscyplinarny, a badaniami tego procesu zajmują się różnorodne dyscypliny naukowe, w tym nauki o bezpieczeństwie. Omawiając ten proces nie należy popełniać błędu zamiennego używania takich pojęć jak: emigrant, migrant, imigrant, uchodźca.¹

¹ W.Fehler, K.Cybu, R.Podgórzeńska, *Migracje jako wyzwanie dla Unii Europejskiej i wybranych państw członkowskich*, Difin, Warszawa 2017, s. 13.

W przypadku omawiania migracji do Polski należy posługiwać się pojęciami definiowanymi przez Unię Europejską, generalnie nieodbiegającymi od Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji, agendy Organizacji Narodów Zjednoczonych, gdzie „migrant” oznacza osobę, która mieszkała w obcym państwie dłużej niż 12 miesięcy niezależnie od przyczyny, dobrowolności i legalności pobytu. Unia Europejska definiując pojęcie migracji wskazuje ściśle czas jej trwania. Wg. tego założenia imigracja to przybycie do danego państwa osoby – wcześniej rezydenta innego państwa – z założeniem pobytu, przez co najmniej 12 miesięcy, emigracja to opuszczenie danego państwa przez jego rezydenta z założeniem pobytu za granicą, przez co najmniej 12 miesięcy. Jednocześnie rezydentem kraju jest osoba, która przebywa lub zakłada, co najmniej 12-miesięczny pobyt w danym państwie.²

W przypadku typologii migracji, stosując kryterium odległości i właściwości geograficznych Sabina Kubiciel-Lodzinska rozróżnia:

1. „Migracje zewnętrzne (międzypaństwowe) obejmujące:
  - Migracje kontynentalne (w obrębie danego kontynentu),
  - Migracje zamorskie (międzykontynentalne),
  - Migracje makroregionalne (pomiędzy zunifikowanymi na różnych płaszczyznach wspólnotami państw).
2. Migracje wewnętrzne (krajowe) obejmujące:
  - Migracje z jednostek osiedleńczych o różnym charakterze administracyjnym (np. ze wsi do miasta, z miasta do wsi),
  - Migracje międzyregionalne (dotyczące przemieszczania się pomiędzy poszczególnymi jednostkami administracyjnymi o charakterze regionów),
  - Migracje regionalne (wewnątrz jednostki administracyjnej o charakterze regionu).
3. Migracje przygraniczne”³.

Rozpatrując podział migracji z zastosowaniem kryterium swobody podejmowania decyzji migracyjnych, można dokonać następującego podziału:

1. „przymusowe, powstające w wyniku:
  - decyzji władz o charakterze politycznym (deportacje, zesłania, przesiedleni; przesiedleńcy, wysiedleńcy),
  - prześladowań i sytuacji zagrażających życiu i zdrowiu (uchodźcy),
  - presji na tle politycznym (emigranci polityczni);
2. dobrowolne, do których dochodzi bez sytuacji zagrożenia czy przymusu zewnętrznego, a związanego głównie z:
  - dążeniem do poprawy standardu życia,
  - dostępem do rynku pracy,
  - łączeniem rodzin”⁴.

Analizując około europejskie, międzynarodowe środowisko można wskazać przyczyny migracji drugiej dekady XXI wieku do Europy (Unii Europejskiej):

² M. Duszczyk Maciej, *Polska polityka imigracyjna a rynek pracy*, Warszawa 2012, s. 52-54.

³ W.Fehler, K.Cybu, R.Podgórskańska, *Migracje jako wyzwanie ...*, op.cit., s. 25.

⁴ Ibidem, s. 27.

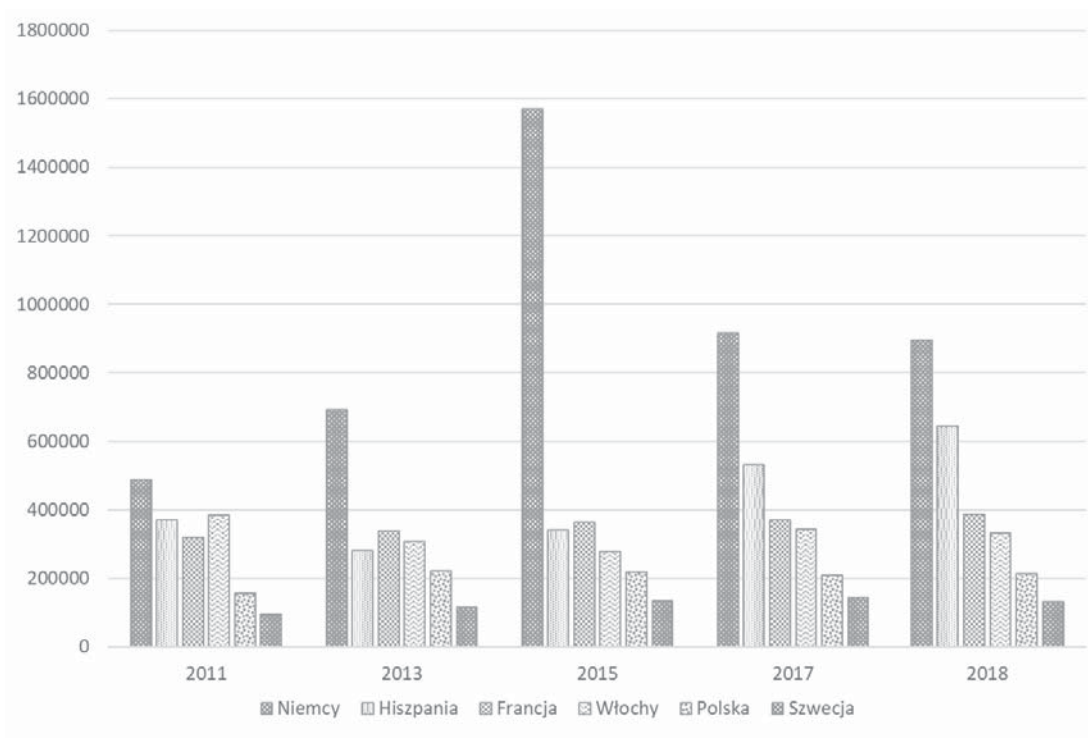
- wieloletni konflikt w Czeczeni, brak poszanowania swobód obywatelskich połączonych z indoktrynacją (Federacja Rosyjska);
- ekonomiczny z Ukrainy, utrzymujący się z końca pierwszej dekady XXI w.;
- wieloletni konflikt w Afganistanie i ucieczka przed radykalizmem islamskim oraz ubóstwem;
- wojna domowa w Libii w 2011 r. i utrzymująca się do dziś destabilizacja kraju i regionu;
- wojna domowa w Syrii od 2011 r. do dnia dzisiejszego;
- wzrost świadomości społecznej w krajach arabskich Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu związanej z możliwością polepszenia bytu w krajach europejskich, głównie po wybuchu Arabskiej Wiosny w 2011 r.;
- konflikt na wschodzie Ukrainy od 2014 r. i towarzyszące konfliktowi pogorszenie się sytuacji gospodarczej na Ukrainie i obniżenia się dochodów realnych ludności;
- walka z Państwem Islamskim w latach 2014-2017 r. na terenie Syrii i Iraku i wynikające z tego prześladowania i zagrożenie życia;
- ekonomiczny z krajów Azji (Chiny, Wietnam, Tadżykistan, Azerbejdżan).

Skala zjawiska

Procesy starzenia się społeczeństw krajów Unii Europejskiej są znane od wielu lat. W społeczeństwach tych nie rodzi się dostatecznie dużo dzieci by proces wymiany pokoleń był na podobnym poziomie jak dotychczas. To powoduje, że wiele krajów przyjmuje migrantów, zachęcając ich m.in. polityką socjalną państwa, które dofinansowuje wychowanie dzieci oraz zapewnia prace. Jednym z państw, w którym również odbywa się proces starzenia społeczeństwa jest Polska. Wynika on również z wydłużenia przeciętnego życia obywateli oraz obniżenia dzietności. Do tego dochodzi proces, z ostatnich kilkunastu lat, gdzie młodzi ludzie wyjeżdżają do pracy do krajów Europy Zachodniej⁵ – patrz wykres 1.

---

⁵ *Polska jako kraj migracji*, Sejm RP, luty 2016, s. 3-4.

Wykres 1. Migracje długookresowe – zmiana kraju zamieszkania na okres 12 miesięcy i więcej – kraje UE w drugiej dekadzie XXI wieku o największej liczbie przyjęć (w tys.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat – Europejski Urząd Statystyczny, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en>, (dostęp: 14.07.2020).

W Polsce negatywnym trendom demograficznym przeciwdziała duża skala imigracji obywateli Ukrainy do Polski, którzy podejmują pracę w wielu sektorach, w tym ogrodniczym czy budowlano-usługowym, uzupełniając niszę braku młodych osób chętnych do pracy w tych branżach.

Na przestrzeni mijającej drugiej dekady XXI wieku Polska okazała się atrakcyjnym krajem dla cudzoziemców, co pokazują statystyki migracyjne. Priorytetem w tej atrakcyjności jest możliwość pracy, nauki oraz połączenia się z rodziną, co w przypadku samej pracy pozwala podnosić swój standard życia poprzez mieszkanie w Polsce i wysyłanie zarobionych pieniędzy do rodziny w kraju. Priorytetem o zdecydowanie mniejszym nasileniu jest możliwość uzyskania azylu w Polsce. Nasz kraj, w wielu przypadkach, nie jest etapem końcowym takiej migracji, a jedynie etapem pośrednim w drodze do Europy Zachodniej.

Największą grupą, która prowadzi w ilości zezwoleń na pracę to Ukraińcy. Na drugim miejscu plasują się Białorusini, następnie obywatele Mołdawii, Nepalu i Indii. Statystyka dla tych narodów w wybranych latach drugiej dekady XXI wieku wyglądała tak jak pokazuje tabela 1.

Tabela 1. Liczba największej ilości zezwoleń na pracę w Polsce dla obywateli państw w wybranych latach drugiej dekady XXI wieku.

Obywatelstwo	Liczba wydanych zezwoleń na pracę				
	2011	2014	2015	2016	2019
POLSKA	40.808	40.038	65.786	121.872	444.738
Ukraina	18.669	26.315	50.465	106.223	330.495
Białoruś	1.725	1.834	2.037	4.870	27.130
Mołdawia	1.017	1.027	1.488	2.844	8.341
Nepal	1.202	402	596	1.211	9.175
Indie	1.055	1.242	1.425	1.772	8.063

Źródło: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, <https://psz.praca.gov.pl/web/urząd-pracy/-/8180075-zezwolenia-na-prace-cudzoziemcow> (dostęp: 14.07.2020)

Zdecydowany wzrost ilości zezwoleń na pracę w Polsce wzrósł w 2016 r., a wynikało to m.in. z początkiem zmian procedur zgłaszania i ubezpieczenia cudzoziemców. Ponadto m.in. na przestrzeni całego 2016 r. w Polsce wydano 585 tysięcy pozwoleń na pobyt dłuższy niż pół roku. Z tego zdecydowana większość stanowili obywatele Ukrainy (512 tysięcy), Białorusi (28 tysięcy) i Mołdawii (7 tysięcy). Tym samym Polska znalazła się wśród liderów krajów Unii, które przyjęły najwięcej imigrantów, a współczynnik wynosił 15,4 na 1000 mieszkańców. Więcej od naszego kraju miały małe kraje takie jak Malta i Cypr. Spośród ponad pół miliona osób, które przybyły do Polski legalnie, aż 84% deklarowało chęć pracy, a 5% zadeklarowało chęć nauki. Jednocześnie trzeba zauważyć, że 60% wszystkich osób wjeżdżających do Unii deklaruje to względami zawodowymi.⁶

Tabela 2. Pozwolenia na pobyt dłuższy niż pół roku w Polsce w 2016 r. z podziałem na przyczyny migracji

	Razem		z tego:							
			Łączenie rodzin		Edukacja		Praca		Pozostałe	
	Liczba	na 1000 obywateli	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
UE	3.355.506	6,5	779.301	23,2%	694.648	20,7%	853.747	25,4%	1.028.810	30,7%
Polska	585.969	15,4	8.416	1,4%	32.676	5,6%	493.960	84,3%	50.917	8,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat – Europejski Urząd Statystyczny

Na podstawie danych statystycznych Europejskiego Urzędu Statystycznego EUROSTAT, można prześledzić migracje długookresowe, czyli zmianę kraju zamieszkania na okres 12 miesięcy i więcej wśród krajów Unii Europejskiej. Wybrano kra-

⁶ Eurostat: *Polska przyjęła ponad pół miliona imigrantów*, OnetWiadomości.pl, 20.11.2017, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/eurostat-polska-przyjela-ponad-pol-miliona-imigrantow/k7n96t5>, (dostęp: 22.02.2018)

je o silnej presji migracyjnej oraz Polskę. Statystyka ta obejmuje ostatnie pięć lat pierwszej dekady oraz pierwsze sześć lat drugiej dekady XXI wieku, tabela 3.

Tabela 3. Zmiana kraju zamieszkania przez migrantów na okres 12 miesięcy i więcej w wybranych krajach

Rok	Polska	Niemcy	Francja	Hiszpania	Szwecja
2011	157.059	489.422	319.816	371.331	96.467
2012	217.546	592.175	327.431	304.053	103.059
2013	220.311	692.713	338.752	280.772	115.845
2014	222.275	884.893	340.383	305.454	126.966
2015	218.147	1.543.848	364.221	342.114	134.240
2016	208.302	1.029.852	378.115	414.746	163.005

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat – Europejski Urząd Statystyczny.

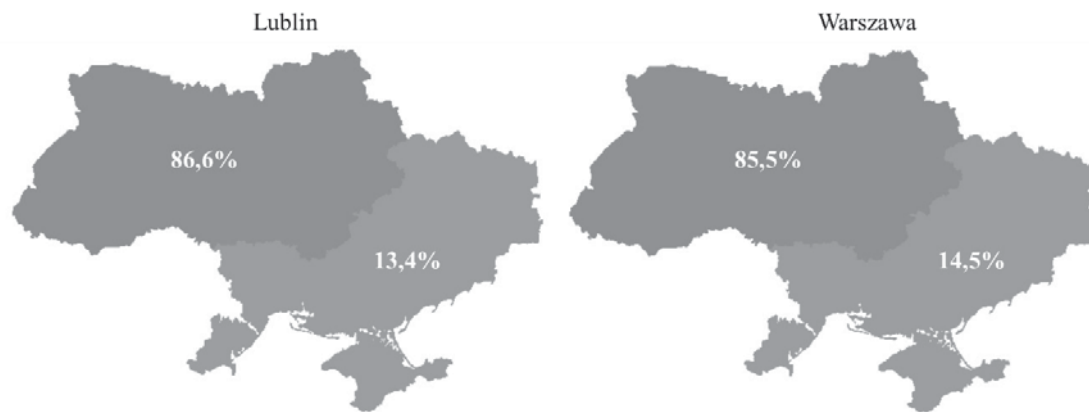
W 2017 r. odsetek ludności o korzeniach emigranckich w Niemczech wynosił 22,5%. Jednocześnie dane statystyczne Eurostatu pokazują, że liczba mieszkańców krajów Unii Europejskiej w 2016 roku wzrosła o 1,5 mln, czyli na dzień 1 stycznia 2017 r. wynosiła 511,8 mln ludzi. Jednocześnie przyrost naturalny na ten dzień wyniósł 0, co oznacza, że przyrost naturalny jest tylko efektem przybycia migrantów. Dla przykładu w 2016 r. największy przyrost naturalny miała Irlandia (7,1 promila), a najniższy Bułgaria (-6 promili). Polska, mimo programu „500 plus” miała ujemny przyrost naturalny (-0,2 promila), ale dzięki migracji populacja naszego kraju wzrosła 0,2 promila (ok. 6 tys. mieszkańców). W krajach Unii Europejskiej w 2016 r. urodziło się 51,1 mln dzieci, co oznacza wzrost o 11 tys. w porównaniu z rokiem poprzednim. Na tysiąc mieszkańców liczba urodzeń najwyższa jest w Irlandii (13,5), a najniższa – we Włoszech (7,8). Według Eurostatu najludniejszym krajem UE są Niemcy z 82,8 mln mieszkańców. Kolejne są: Francja – 67 mln; Wlk. Brytania – 65,8 mln; Włochy – 60,6 mln; Hiszpania – 46,5 mln. Polska jest na szóstym miejscu z niemal 38 mln mieszkańców, co stanowi 7,4 proc. populacji UE.⁷

Cechy społeczno-demograficzne migrantów z Ukrainy i rynek pracy

Rozpatrując dwie aglomeracje w Polsce (Warszawa i Lublin) do których przybywa najwięcej migrantów z Ukrainy można na podstawie badań przeprowadzonych przez Narodowy Bank Polski stwierdzić, że to zainteresowanie tymi aglomeracjami wynika z dwóch zasadniczych faktów: Lublin jest jedną z większych i atrakcyjnych aglomeracji leżących najbliżej granicy z Ukrainą, a Warszawa jako

⁷ Eurostat: *Polska z minimalnym wzrostem liczby ludności*, PAP, 13/07/2017, <http://polskiobserwator.de/aktualnosci/eurostat-polska-z-minimalnym-wzrostem-liczby-ludnosci/> (15.04.2018).

największa aglomeracja kraju oferuje najwięcej miejsc pracy. Natomiast Ukraińcy migrujący do Polski w większości pochodzą z zachodniej części Ukrainy, co przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Aglomeracje w Polsce i podział na regiony, z których Ukraińcy przyjechali po raz pierwszy do Polski

Źródło: *Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania*, Departament Statystyki NBP, Warszawa, 2018 r.

Wśród migrantów z Ukrainy zarówno w aglomeracji warszawskiej jak i lubelskiej przeważają kobiety. W związku z pracą w sektorze usług wspomagających gospodarstwa domowe udział kobiet jest nieznacznie wyższy w aglomeracji warszawskiej. Natomiast, jeśli chodzi o studentów z Ukrainy to w obu aglomeracjach udział mężczyzn jest znacząco wyższy. Wiek migrantów jest dość niski. Średnia wieku w obydwu aglomeracjach różni się zasadniczo, co należy wiązać zapewne z celem przyjazdu do tych dwóch regionów. Imigranci podążający do Warszawy udają się tu głównie do pracy, więc średnia wieku wynosi 38 lat. Lublin zaś uważany jest przez Ukraińców za popularne miasto studenckie, przyciąga, więc osoby młode, a średnia wieku wynosi ok. 22 lat. Głównym powodem pojawiania się migrantów w obydwu porównywanych aglomeracjach jest w dużej mierze niezadowolenie z poziomu wynagrodzenia w kraju pochodzenia oraz brak pracy (Warszawa – 77,2%, Lublin – 51,2%). Kolejnym motywem przybycia do Polsce była chęć podjęcia nauki (Lublin – 30,1%, Warszawa – 2,4%). Ukraińcy przybywający do Warszawy i Lublina na ogół wykonują prace dorywcze. Tylko 1/3 osób ankietowanych zadeklarowała, iż posiada prace o charakterze stałym. Inaczej jest wśród studentów, gdzie prawie 50% migrantów w aglomeracji warszawskiej łączyło pracę ze studiami. W Lublinie zaś jedynie, co 5 osoba zdecydowała się podjąć naukę i łączyć ją z pracą. Jeśli przyjrzeć się sektorowi zatrudnienia migrantów to w przypadku Warszawy dominują usługi dla gospodarstw domowych – 34,6% oraz budownictwo – 22,7%. W Lublinie najbardziej popularne są sektory: hotelarski i gastronomiczny – 24,2%, handlowy – 21,2% oraz inne usługi – 13,8%. Dość duży odsetek migrantów zatrudniało się w sektorze transportowym – 11,4% co na mapie rynku zatrudnienia w Warszawie nie występuje niemal wcale. Dokonując analizy rynku pracy migrantów należy zwrócić uwagę na to, jak trwały był cha-

rakter przyjazdu Ukraińców do Polski. Okazało się, że biorąc pod uwagę rodzaj wiz posiadanych przez cudzoziemców przyjazdu do Lublina były trwalsze. Aż 31% ukraińskich migrantów posiadało Kartę Polaka, a znacznie niższy był tu odsetek posiadaczy wiz w celu wykonywania pracy na podstawie oświadczenia pracodawcy o charakterze zatrudnienia cudzoziemca i wynosił 18%. Inaczej wyglądało to w Warszawie, gdzie Kartę Polaka miało tylko 11,9% migrantów, zaś wizę w celu wykonywania pracy na podstawie oświadczenia aż 64,8% Ukraińców. Widać, więc wyraźnie, że w aglomeracji warszawskiej migranci z góry nastawiają się na pracę o charakterze sezonowym.⁸

Ponadto na podstawie nieco szczytkowych, ale dość istotnych danych o migracji ukraińskiej i jej wpływie na gospodarkę polską i ukraińską dostarczają dane NBP o transferach finansowych migrantów. Dla przykładu w 2017 r. transfery te wynosiły 11,7 mld PLN. Są to jednak dane szczytkowe, gdyż obejmują tylko te transfery, które są przekazywane przez banki. Z racji bliskości krajów i częstego przemieszczania migrantów, większość zarobków przewożona jest przez nich osobiście.⁹

Pandemia COVID-19

Izolacja państw spowodowana wybuchem pandemii COVID-19 była najistotniejszym momentem decydującym o wyhamowaniu gospodarczym w krajach europejskich i ograniczeniach migracyjnych w pierwszej połowie 2020 r.. Główna zmiana nastąpiła wraz zamknięciem 15 marca 2020 r. granic Polski, a 17 marca 2020 r. granic z Ukrainą oraz wstrzymanie lotniczej komunikacji międzynarodowej. W zaistniałej sytuacji spora część pracowników z Ukrainy podjęła decyzje o przyspieszonym powrocie do kraju. Tylko nieliczni zdecydowali się na pozostanie w Polsce. Główne miejsca pracy osób z Ukrainy takie jak hotele, restauracje, punkty gastronomiczne, zakłady produkcyjne czy galerie handlowe zawiesiły swoją działalność na czas nie do końca określony, co przyczyniło się też do decyzji do opuszczenia Polski przed całkowitym zamknięciem granicy Ukrainy w dniu 27 marca 2020 r. Sytuacja Ukraińców była tym bardziej trudna, że nie mogli korzystać z zasiłku opiekuńczego obawiając się całkowitej utraty środków do życia. Pozostali pracownicy zatrudnieni po 1 lutego 2020 r. nie podlegali też pod tzw. zasiłek postojowy.¹⁰

Odmrożenie gospodarki po pierwszym etapie pandemii koronawirusa COVID-19 do 30 maja 2020 r. i otwarcie granic uwalniło możliwość powrotu pracowników z Ukrainy. Było to tym bardziej ważne, że wielu z nich podejmuje prace sezonowe,

---

⁸ *Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania*, Departament Statystyki NBP, Warszawa, 2018 r.

⁹ M. Jaroszewicz, *Migracje z Ukrainy do Polski. Stabilizacja trendu*, Raport OSW, październik 2018, Warszawa.

¹⁰ M. Drabczuk, *Ukraińscy migranci zarobkowi na polskim (nie)pewnym rynku pracy*, Komentarze IEŚ 210 (113/2020), Instytut Europy Środkowej, 22.06.2020, <https://ies.lublin.pl/komentarze/ukrainscy-migranci-zarobkowi-na-polskim-niepewnym-ryнку-pracy-210-113-2020>, (dostęp: 16.07.2020).

a zbliżające się zbiory owoców i warzyw mogły być narażone na brak siły roboczej. Tym samym powrót Ukraińców do Polski był przewidywalny a możliwość osiedlenia się w Polsce i socjalne przywileje dla wielu z nich jest ważniejsza niż utrzymująca się zachorowalności na koronawirusa, który występuje również na Ukrainie.

Zagrożenia ze strony migracji

Wielkość nielegalnej imigracji jest trudna do określenia, dane dotyczą przypadków wykrytej imigracji, która jest tylko częścią całości. Przekraczanie granicy odbywa się zazwyczaj w określonych formach, które wskazywane są zazwyczaj, jako:

- „zbliżanie się do granicy państwowej z zamiarem nielegalnego przekroczenia;
- posługiwanie się podrobionym lub przerobionym paszportem (np. gdzie wymieniono fotografię), albo paszportem innej osoby podczas kontroli granicznej;
- przekroczenie granicy w miejscu do tego nieprzeznaczonym (przez tzw. „zieloną granicę”);
- ukrycie się w środkach transportu międzynarodowego¹¹.

Wspomniana duża imigracja obywateli Syrii, w ostatnim okresie, w tym do Polski odbywa się w przeważającej części przez porty lotnicze i loty z Grecji. Syryjczycy w dużym procencie posługują się sfałszowanymi dokumentami innych państw Unii Europejskiej, głównie bułgarskich, greckich i rumuńskich, ale zdarzają się również polskie, hiszpańskie, norweskie czy szwajcarskie¹².

Przykładowo w 2014 r. w Polsce zatrzymano w sumie 4,9 tys. cudzoziemców, w większości (4,3 tys.) obywateli państw trzecich, którzy próbowali nielegalnie przekroczyć granicę. Było to o 25% więcej niż w roku poprzednim. Wśród narodowości prym wiodli Ukraińcy, obywatele Rosji – Czeczeńcy, Białorusi, Wietnamu oraz Gruzji. Straż Graniczna w związku ze stwierdzeniem nielegalnego pobytu zatrzymała 9,1 tys. cudzoziemców (o 19 proc. więcej niż w roku 2013)¹³. Natomiast w 2016 r. Straż Graniczna ujawniła około 20 tys. nielegalnie przebywających w Polsce cudzoziemców¹⁴.

Osobnym przykładem jest przekraczanie granic wewnętrznych Unii Europejskiej i nielegalny pobyt w naszym kraju cudzoziemców. Odbywa się to ze strony

¹¹ P. Dobek, *Problem nielegalnej imigracji w Polsce na początku XXI w.*, WSPiA, s.295.

¹² *Do Polski na chwilę. Straż Graniczna łapie coraz więcej Syryjczyków*, dziennik.pl, 27.07.2017, <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/555003,polska-syria-imigranci-straz-graniczna.html>, (dostęp: 12.03.2018).

¹³ *MSW: nielegalna migracja zjawiskiem stale rosnącym m.in. przez uchodźców*, onetwiadomości.pl, 31.10.2015, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/msw-nielegalna-migracja-zjawiskiem-stale-rosnacy-m-in-przez-uchodzcow/6j7122>, (dostęp: 23.03.2018).

¹⁴ *Nielegalni imigranci zalewają Polskę, jest ich coraz więcej. Służby są bezsilne*, HGA Media, 01.06.2017, <https://pikio.pl/coraz-wecej-cudzoziemcow-nielegalnie-przebywa-w-polsce-sluzby-sobie-nie-raz-dza/>, (dostęp: 19.03.2018).

wszystkich naszych sąsiadów z Unii Europejskiej. Łącznie z kierunkiem Niemiec, które są w większości docelowym krajem migracji¹⁵.

Przykłady nielegalnej migracji:

- 1 lipca 2017 r. funkcjonariusze z Placówki SG w Świecku podczas kontroli przeprowadzanej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w autokarze re-lacji Berlin-Warszawa zatrzymali 24-letniego obywatela Algierii, który posługiwał się podrobionym bułgarskim dowodem osobistym¹⁶;
- w sierpniu 2017 r. w Budzisku (Podlaskie) Straż Graniczna w tirze na łotew-skich numerach rejestracyjnych, z ładunkiem drewna opałowego zatrzyma-ła dziewięcioro obywateli Wietnamu, bez dokumentów uprawniających do przekroczenia polskiej granicy, którzy jechali z Litwy, czyli od wewnętrznej granicy UE¹⁷.
- 4 kwietnia 2018 r. funkcjonariusze z Placówki Straży Granicznej w Rudzie Śląskiej zatrzymali na autostradzie A4 w rejonie Jaworzna trzech Afgańczyków w wieku 17, 18 i 19 lat. Cudzoziemcy przyjechali do Polski ukryci w naczepie ciężarówki – tira prowadzonego przez Serba¹⁸,
- 10 lipca 2020 r, funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej z Opola podczas kontroli drogowej na autostradzie A4 zatrzymali samochód dostawczy prze-wożący obywateli z Bliskiego Wschodu¹⁹

Incydenty z imigrantami:

- 6 kwietnia 2017 r. o godz. 3.00 rano, w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej, funkcjonariusze SG realizowali decyzję o zobowiązaniu do powrotu trójki cudzoziemców, którzy tego dnia przed po-łudniem mieli zostać deportowani z Lotniska Chopina w Warszawie. Kilku cudzoziemców będących w ośrodku uniemożliwiało funkcjonariuszom wy-konywanie czynności, przeszkadzając im wyprowadzenie cudzoziemców z ośrodka. Trzech obywateli Rosji narodowości czeczeńskiej było szczegól-nie agresywnie. Czeczeni grozili funkcjonariuszom oraz dopuścili się wobec nich czynnej napaści, dlatego użyto środków przymusu bezpośredniego, tj. gazu łzawiącego i kajdanek. Mężczyzn odizolowano w pomieszczeniu, wzy-

---

¹⁵ *Nielegalni imigranci są już w Polsce! Bez trudu opuszczają niemieckie obozy i przekraczają granicę*, PCh24.pl, 18.04.2016, <http://www.pch24.pl/nielegalni-imigranci-sa-juz-w-polsce--bez-trudu-opuszczaja-niemieckie-obozy-i-przekraczaja-granice,42658,i.html>, (dostęp: 19.03.2018).

¹⁶ *Algierczyk z bułgarskim dowodem*, Komenda Główna Straży Granicznej, 03.07.2017, <http://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/5183,Algierczyk-z-bulgarskim-dowodem.html>, (dostęp: 25.03.2018).

¹⁷ *Nielegalni imigranci z Wietnamu próbowali wjechać do Polski w naczepie tira*, rmf24.pl, 30.08.2017, <http://www.rmf24.pl/fakty/polska/news-nielegalni-imigranci-z-wietnamu-probowali-wjehac-do-polski-,nId,2434749>, (dostęp: 19.03.2018).

¹⁸ *Trzech Afgańczyków ukrytych w naczepie ciężarówki*, Komenda Główna Straży Granicznej, 16.04.2018, <http://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/6424,Trzech-Afganczykow-ukrytych-w-naczepie-ciezarowki.html>, (dostęp: 20.04.2018).

¹⁹ *Zatrzymaliśmy samochód dostawczy z obcokrajowcami*, Krajowa Administracja Skarbowa, 10.07.2020, <https://www.gov.pl/web/kas/zatrzymalismy-samochod-dostawczy-z-obcokrajowcami>, (dostęp: 17.07.2020).

wając jednocześnie karetkę pogotowia, by udzielił cudzoziemcom niezbędnej pomocy, oceniając, że nie wymagają hospitalizacji²⁰.

- Lipiec 2017 r. – 37-letni Irańczyk został zatrzymany przez policję z Mokotowa za spowodowanie szkody w wysokości ponad 2000 zł w jednym z jezuickich kościołów²¹.

Skala migracji po wybuchu Arabskiej Wiosny w 2011 r. spowodowała, że w Unii Europejskiej rozpoczęto analizę potrzeby powrotu kontroli na granicach wewnętrznych Unii. Narastanie masowych migracji spowodowało, że w 2013 r. wprowadzono nową procedurę – art. 29 kodeksu granicznego Schengen umożliwiającą odtworzenie kontroli wewnątrz strefy w przypadku, gdy któreś z państw nie realizuje obowiązku ochrony granic zewnętrznych i powoduje zagrożenie dla całego obszaru Unii. Kontrolę można wprowadzić na okres sześciu miesięcy z możliwością przedłużenia maksymalnie do dwóch lat. Po raz pierwszy skorzystano z tej możliwości w 2016 r., kiedy pięć państw – Austria, Niemcy, Dania, Szwecja i Norwegia – uzyskało zgodę na realizację kontroli swoich granic w określonych odcinkach, w związku z zaniedbaniami ochrony granic w Grecji²². Jednocześnie od listopada 2015 r. kontrolę granic realizuje Francja po ataku terrorystycznym z 13 listopada 2015 r., w którym śmierć poniosło 130 osób. Po wprowadzeniu obostrzeń w Unii Europejskiej trwały debaty czy kontynuować wewnętrzne kontrole w strefie. 30 maja 2018 r. posłowie Parlamentu Europejskiego potępiли wewnętrzne kontrole graniczne prowadzone przez część państw w strefie Schengen (za przyjęciem rezolucji głosowało 439 posłów, za odrzuceniem 157, 80 wstrzymało się od głosu)²³.

Podsumowanie

Od wielu lat Polska przeżywa masowy napływ legalnej migracji do pracy zarobkowej. Ruchom migracyjnym towarzyszy przestępczość i kryminogenne zjawiska z nimi związane. Jednym z głównych zagrożeń jest zachwianie bezpieczeństwa publicznego, poprzez agresję i brak asymilacji migrantów z lokalnym społeczeństwem. Dość znaczące jest zagrożenie kulturowe, wynikające z odmiennej obyczajowości, wychowania i religii. Ponadto, mimo wielu działań prewencyjnych,

²⁰ Informacja dotycząca interwencji funkcjonariuszy SG w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej, Komenda Główna Straży Granicznej, 07.06.2017, <http://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/4779,Informacja-dotyczaca-interwencji-funkcjonariuszy-SG-w-Strzezonym-Osrodku-dla-Cud.html>, (dostęp: 21.03.2018).

²¹ *Imigranci z krajów islamskich już są w Polsce, te dane przerażają*, ehointernetu.pl, 04.02.2017, <http://echointernetu.pl/2017/11/10/imigranci-z-krajow-islamskich-juz-sa-w-polsce-te-dane-przerazaja/>, i <https://ndie.pl/warszawa-iranczyk-dewastowal-kosciol-zostal-zatrzymany-policje/>, (dostęp: 18.02.2018).

²² J. Szymańska, *Kontrole na granicach wewnętrznych strefy Schengen: wyjątki stają się regułą*, Biuletyn PISM Nr 17 (1590), 31.01.2018.

²³ *PE potępił wewnętrzne kontrole graniczne w strefie Schengen*, PAP, deon.pl, 30.05.2018, <https://www.deon.pl/wiadomosci/swiat/art,31421,pe-potepil-wewnetrzne-kontrole-graniczne-w-strefie-schengen.html>, (dostęp: 11.06.2018).

utrzymuje się nielegalna migracja do naszego kraju. Ostatnie lata pokazują, że nielegalna migracja jest zagrożeniem od zewnętrznej i wewnętrznej granicy Schengen. Można jednoznacznie stwierdzić, że incydenty z deportowaniem migrantów nie są powszechne i działania służb, w tym głównie Straży Granicznej jest wystarczające i właściwe.

Przy dobrej prosperycie gospodarczej drugiej dekady XX wieku jaka występowała w Polsce rynek pracy weryfikował zapotrzebowanie na zasoby ludzkie i w razie potrzeby uzupełniał luki w pracownikach zasobami pozyskiwanymi z zagranicy. To głównie Ukraińcy byli i są tymi pracownikami, którzy mimo zachwiania rynku w 2020 r. chętnie powrócili do pracy, a ze strony władz polskich oczekują ułatwienia im możliwości pracy i osiedlania się w Polsce. Dobrze widziane byłyby tu rządowe programy integracyjne, nie tylko dla samych pracowników, ale szczególnie dla ich rodzin, w tym dzieci. Przybywanie pracowników z Ukrainy kompensuje w Polsce wciąż malejące zasoby w wieku produkcyjnym i za kilka lat może się okazać konieczny i pożądanym dla gospodarki Polski.

Duże ruchy migracyjne do Europy niosą za sobą również zagrożenia atakami terrorystycznymi. W związku z tym, że w Polsce migrantów z krajów Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej jest zdecydowanie mniej niż w Europie Zachodniej to zagrożenie jest mniejsze, ale nie można lekceważyć możliwości zaistnienia takich ataków.

Mimo tych wielu zagrożeń Polska nie jest krajem zagrożonym ze strony migracji dopóki kontroluje wielkość i natężenie tego procesu.

Bibliografia

Materiały źródłowe

3. *Algierczyk z bułgarskim dowodem*, Komenda Główna Straży Granicznej, 03.07.2017, <http://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/5183,Algierczyk-z-bulgarskim-dowodem.html>.
4. *Do Polski na chwilę. Straż Graniczna łapie coraz więcej Syryjczyków*, *dziennik.pl*, 27.07.2017, <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/555003,polska-syria-imigranci-straz-graniczna.html>.
5. Drabczuk Mariusz, *Ukraińscy migranci zarobkowi na polskim (nie)pewnym rynku pracy*, Komentarze IEŚ 210 (113/2020), Instytut Europy Środkowej, 22.06.2020, <https://ies.lublin.pl/komentarze/ukrainscy-migranci-zarobkowi-na-polskim-niepewnym-ryнку-pracy-210-113-2020>
6. *Eurostat: Polska przyjęła ponad pół miliona imigrantów*, *OnetWiadomości.pl*, 20.11.2017, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/eurostat-polska-przyjela-ponad-pol-miliona-imigrantow/k7n96t5>.
7. *Eurostat: Polska z minimalnym wzrostem liczby ludności*, PAP, 13/07/2017, <http://polskiobserwator.de/aktualnosci/eurostat-polska-z-minimalnym-wzrostem-liczby-ludnosci/>.
8. *Informacja dotycząca interwencji funkcjonariuszy SG w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej*, Komenda Główna Straży Granicznej, 07.06.2017, <http://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/5183,Informacja-dotyczaca-interwencji-funkcjonariuszy-sg-w-strzezonym-osrodku-dla-cudzoziemcow-w-bialej-podlaskiej.html>.

- www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/4779,Informacja-dotyczaca-interwencji-funkcjonariuszy-SG-w-Strzezonym-Osrodku-dla-Cud.html.
9. *Imigranci z krajów islamskich już są w Polsce, te dane przerażają*, echointernetu.pl, 04.02.2017, <http://echointernetu.pl/2017/11/10/imigranci-z-krajow-islamskich-juz-sa-w-polsce-te-dane-przerazaja/>, i <https://ndie.pl/warszawa-iranczyk-dewastowal-kosciol-zostal-zatrzymany-policje/>.
  10. *MSW: nielegalna migracja zjawiskiem stale rosnącym m.in. przez uchodźców*, onetwiadomości.pl, 31.10.2015, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/msw-nielegalna-migracja-zjawiskiem-stale-rosnacym-min-przez-uchodzcow/6j7122>.
  11. *Nielegalni imigranci zalewają Polskę, jest ich coraz więcej. Służby są bezsilne*, HGA Media, 01.06.2017, <https://pikio.pl/coraz-wecej-cudzoziemcow-nielegalnie-przebywa-w-polsce-sluzby-sobie-nie-radza/>.
  12. *Nielegalni imigranci są już w Polsce! Bez trudu opuszczają niemieckie obozy i przekraczają granicę*, PCh24.pl, 18.04.2016, <http://www.pch24.pl/nielegalni-imigranci-sa-juz-w-polsce--bez-trudu-opuszczaja-niemieckie-obozy-i-przekraczaja-granice,42658,i.html>.
  13. *Nielegalni imigranci z Wietnamu próbowali wjechać do Polski w naczepie tira*, rmf24.pl, 30.08.2017, <http://www.rmf24.pl/fakty/polska/news-nielegalni-imigranci-z-wietnamu-probowali-wjehac-do-polski-,nId,2434749>.
  14. *PE potępił wewnętrzne kontrole graniczne w strefie Schengen*, PAP, deon.pl, 30.05.2018, <https://www.deon.pl/wiadomosci/swiat/art,31421,pe-potepil-wewnetrzne-kontrole-graniczne-w-strefie-schengen.html>.
  15. Szymańska J., *Kontrole na granicach wewnętrznych strefy Schengen: wyjątki stają się regułą*, Biuletyn PISM Nr 17 (1590), 31.01.2018.
  16. *Trzech Afgańczyków ukrytych w naczepie ciężarówki*, Komenda Główna Straży Granicznej, 16.04.2018, <http://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/6424,Trzech-Afganczykow-ukrytych-w-naczepie-ciezarowki.html>.
  17. *Zatrzymaliśmy samochód dostawczy z obcokrajowcami*, Krajowa Administracja Skarbowa, 10.07.2020, <https://www.gov.pl/web/kas/zatrzymalismy-samochod-dostawczy-z-obcokrajowcami>.

Opracowania

18. Dobek Patrycja, *Problem nielegalnej imigracji w Polsce na początku XXI w*, WSPIA, Rzeszów 2017.
19. Fehler Włodzimierz, Cybul Krzysztof, Podgórzeńska Renata, *Migracje jako wyzwanie dla Unii Europejskiej i wybranych państw członkowskich*, Difin, Warszawa 2017.
20. Jaroszewicz Marta, *Migracje z Ukrainy do Polski. Stabilizacja trendu*, Raport OSW, październik 2018, Warszawa.
21. *Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania*, Departament Statystyki NBP, Warszawa, 2018 r.
22. *Polska jako kraj migracji*, Sejm RP, luty 2016.